

מכון מגנוס הירשפלד
معهد ماغنوس هيرشفيلد
Magnus Hirschfeld Institute

תקציר מחקר: תלמידות ותלמידים על הקשת הטרונסית בישראל 2023¹

המחקר נערך במסגרת מכון המחקר מגנוס הירשפלד על-ידי:

אבנר רוגל

בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית בירושלים

פרופסור אורן פזמוני-לוי

המחלקה לחינוך השוואתי ובינלאומי, Columbia University, Teachers College

¹ רישום ביבליוגרפי של דוח זה; רוגל, א', ופזמוני-לוי, א' (2023). תלמידות ותלמידים על הקשת הטרונסית בישראל. תל-אביב: מכון מגנוס הירשפלד.

רקע למחקר

מזה 19 שנים יוזם איגי (ארגון נוער גאה) סקרי אקלים בית ספרי של נוער גאה (לסביות, הומואים, טרנסג'נדרים, ביסקסואלים, קווירים, א-מיניים ונוספים שאינם מזדהים כהטרוסקסואלים ו/או סיסג'נדרים)². חרף שינויים מסוימים ברמת המאקרו, ממצאי המחקר שערך מכון מגנוס הירשפלד בשני העשורים האחרונים (2004, 2008, 2012, 2016, 2021) מלמדים כי האקלים הבית ספרי בישראל מאופיין ברמות גבוהות של אלימות וחוויית שליליות שאותן חווה נוער גאה על רקע נטייה מינית, זהות וביטוי מגדר. ממצאים אלו הצביעו על פגיעה באקלים הלימודי המיטבי, בזכות לחינוך ובזכות למוגנות בקרב התלמידים. עד כה, טרם נערך בישראל מחקר הבוחן באופן ממוקד אקלים בית-ספרי עבור תלמידות ותלמידים על "הקשת הטרגנסית".

"הקשת הטרגנסית" מייצגת ילדים ונוער שזהותם המגדרית אינה תואמת לקטגוריה המגדרית שיוחסה להם בעת הלידה לפי המין הביולוגי בו סומנו ו/או שהביטוי המגדרי שלהם אינם נתפס כ'תואם' לנורמות החברתיות הקיימות. קשת זו כוללת הן ילדים ונוער שמזדהים כבנות/נערות טרנסיות או בנים/נערים טרנסים והן מי שזהותם המגדרית א-בינארית. כלומר, מי שזהותם איננה רק בן או רק בת - עשויה להיות על הרצף המגדרי ומורכבת מזהות בן ובת יחד בשילובים שונים, או שונה ונפרדת לחלוטין מזהויות אלו. כמו-כן, על הקשת הטרגנסית נמנים ילדים ונוער שמתלבטים בנוגע לזהותם המגדרית.³

"ברית הלביות", ארגון משפחות לילדות, ילדים ונוער טרנס ומגוון מגדר, פנה לצוות איגי ומכון מגנוס הירשפלד כדי לספק מענה ללקונה הנוכחית. לפיכך, מטרת העל של המחקר הנוכחי היתה למפות לעומק את תמונת המצב של תלמידים על הקשת הטרגנסית בבתי ספר בארץ, בתוך כך לאפיין את גורמי ההשפעה המרכזיים על חווית הלימודים שלהם, לבחון את החשיפה לאלימות על צורתיה השונות לצד הנגישות למשאבים חיוניים.⁴ כל זאת, במטרה לקדם התייחסות מערכתית, בפרט מצד משרד החינוך, לאוכלוסיית ילדים ונוער על הקשת הטרגנסית וצרכיה.

שיטת מחקר

המחקר מתבסס על מדגם לא-הסתברותי מסוג מתנדבים. מסגרת הדגימה כללה בני נוער המשתתפים בפעילויות חברתיות בקבוצות חברתיות וכאלו המבקרים באתרי אינטרנט המיועדים לנוער גאה. הנתונים נאספו באמצעות שאלון מקוון (QUALTRICS). במטרה לגוון את המדגם, השאלון הופץ במספר דרכים: ערוצי מדיה חברתית (כולל אינסטגרם, פייסבוק, וואטסאפ וטיקטוק) הן של איגי והן של קבוצות נוער, תלמידים, מורים וארגונים קהילתיים נוספים; אתרי אינטרנט ואמצעי תקשורת. כלי המחקר הינו שאלון למילוי עצמי אשר מתבסס על מקור שפותח על-ידי GLSEN ותורגם לעברית (פזמוני-לוי ואחרים, 2005). השאלון מתבסס ברובו על גרסאות משנת 2004, 2008

² המונח "סיסג'נדרים" מתאר אנשים שמזדהים עם המגדר ששוך להם בלידה, כלומר מי שלא על הקשת הטרגנסית.
³ הנוסח "תלמידים" בתקציר זה מייצג בהכללה תלמידים, תלמידות ותלמידים. ות על הרצף המגדרי, אלא אם צויין אחרת.
⁴ מחקר זה נתמך על ידי תורם.ת.אנונימי.ת. באמצעות קשת - קרן שיתוף תורמים.

2012 ו-2016. השאלון עודכן כדי לשקף שינויים שחלו בתחום המחקר. כך למשל, נוספו פריטים מסקר ניטור אלימות שערכה הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה 2020). התאמות נערכו לטובת יצירת שאלון מכיל (inclusive) בעקבות שיתוף פעולה עם "האג'נדה", מטה הנוער של איגי. כמו כן, נוסף אשכול פריטים חדש שמטרתו לנטר את מדיניות בתי הספר בנושאי זהות וביטוי מגדרי, ובפרט את היחס לתלמידים על הקשת הטרגנסית. הודות לקבוצת מיקוד מגוונת גילית וזהותית שהתקיימה בשנת 2021 עם תלמידים גאים, נוספו פריטים מקוריים על סוכנות שינוי. סוכנות שינוי מתבטאת בתפיסתם העצמית של התלמידים כמי שניחנים ביכולת ובכישורים לפעול למען יצירת שינוי חיובי במישור הבית ספרי והחברתי-אזרחי כאחד (Priestley et al. 2015).

תיאור המדגם

המדגם הסופי כלל 490 משיבים. זהו המדגם הגדול ביותר של תלמידים על הקשת הטרגנסית שנאסף במסגרת סדרת מחקר אקלים בתי ספר בישראל. איסוף הנתונים החל ב-8 במאי 2021 והסתיים ב-22 ביולי 2021. המדגם כלל משיבים בגילאי 12–19 (גיל ממוצע 15 סטיית תקן 1.5). מרביתם (72%) הינם תלמידי כיתות גבוהות (ט'–יב') והיתר כיתות נמוכות (ו'–ח'). חמישית מכלל המשיבים מזדהים עם מגדר בינארי (17% בנים/נערים טרנסים ו-4% בנות/נערות טרנסיות), כמחצית (48%) אינם מזדהים עם מגדר בינארי (גם וגם או לא זה ולא זה) וכשליש (32%) בהתלבטות מגדרית. חלק ארי של המשיבים מגדירים עצמם יהודים (77%), היתר חסרי דת, נוצרים, מוסלמים ודרוזים. מרביתם (71%) מזדהים כחילוניים, 17% מסורתיים ו-11% דתיים או דתיים אדוקים. פיזור המדגם לפי חלוקה גיאוגרפית יחסית זהה בין האזורים השונים בארץ, פרט לאזור יהודה ושומרון ממנו יש מעט פחות משיבים.

ממצאים

חשיפה לאלימות: שיעור התלמידים על הקשת הטרגנסית המדווחים על קורבנות לאלימות מילולית, מתונה, קשה ובפרט אלימות מינית, חברתית ודיגיטלית - גבוה יותר באופן גורף מאשר בקרב כלל אוכלוסיית התלמידים (ראו תרשים 1).⁵ בקרב תלמידים על הקשת הטרגנסית, שיעור החשיפה לאלימות קשה גבוה פי שניים ושיעור החשיפה להטרדה או תקיפה מינית גבוה פי שלוש. גם בהשוואה לתלמידים הומואים, לסביות וביסקסואלים סיסג'נדרים; שנוטים להיות חשופים לאלימות הרבה יותר מן הממוצע - תלמידים על הקשת הטרגנסית חשופים באופן שיטתי לכלל גילויי האלימות בשכיחות הגבוהה ביותר.⁶ בנוסף, דיווח על הטרדה מינית על רקע זהות וביטוי מגדר שכיח יותר בקרב תלמידים שמתלבטים לגבי המגדר שלהם (39%) ולא בינאריים (39%) מאשר תלמידים שמזדהים כטרנסים בינאריים, כלומר בנות/נערות טרנסיות (26%) או בנים/נערים טרנסים (27%).

⁵ בהשוואה בין נתוני המחקר הנוכחי לנתוני סקר ניטור אלימות שערכה הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה 2020). הנתונים שנבחרו להשוואה הם ממוצע כלל השכבות של בתי ספר דוברי עברית משנת הלימודים תשע"ט.
⁶ בהשוואה בין נתוני המחקר הנוכחי לנתוני מדגם תלמידים לה"ב+ סיסג'נדרים (פזמוני-לוי, רוגל וסנוף-פילפול 2022).

חשיפה להטרדה מגדרית: תלמידות ותלמידים על הקשת הטרגנסית חשופים בשיעורים גבוהים להערות מילוליות המשדרות עוינות, גנאי, החפצה או גישה מבזה ביחס לביטוי זהות מגדר. כך לדוגמה כמעט מחצית מן המשיבים (45%) דיווחו על תדירות גבוהה של הערות בבית הספר ביחס לתלמידים שלא מתנהגים בצורה 'גברית' מספיק (למשל "יא נקבה", "סיסי") או בצורה 'נשית' מספיק (למשל "יא גבר", "בוטצ"). חלק ניכר של המשיבים ציין כי ההערות המטרידות נאמרות על-ידי רוב התלמידים או חלקם (16% ו-40% בהתאמה); כלומר לא מדובר בתופעה שולית. זאת ועוד, למעלה ממחצית מהמשיבים (54%) ציינו כי המורים אינם מגיבים "אף פעם" להטרדה מגדרית שמתרחשת בנוכחותם (תרשים 2).

נשירה סמוייה: חשיפה לאלימות מהווה השפעה מכרעת על האקלים החינוכי של תלמידות ותלמידים על הקשת הטרגנסית, היא פוגעת בתחושות הביטחון והשייכות ומובילה בתורה לנשירה. כך לדוגמה, כמחצית מן המשיבים מדווחים כי בשל תחושת חוסר ביטחון אישי נעדרו בחודש החולף משיעורים (48%) ושליש מדווחים שנעדרו מימי לימוד מלאים (33%). תלמידים שדיווחו כי נחשפו להטרדה מגדרית נטו יותר להיעדר משיעורים ומימי לימוד מאשר תלמידים שדיווחו שלא נחשפו להערות פוגעניות אלו (תרשים 3). כמו-כן, כמחצית התלמידים (49%) מדווחים על תחושת חוסר שייכות לבית הספר. היעדרות משיעורים וימי לימוד ותחושת שייכות לקויה מהווים מדדים מרכזיים לזיהוי "נשירה סמוייה" - תלמידים שרשומים בבית הספר ואף מבקרים בו, אך מפגינים היבטים שונים של ניתוק וניכור כלפי המוסד החינוכי והלמידה (בן רבי ואחרים 2014; ויניגר 2014). במובן זה, עולה כי תלמידים רבים על הקשת הטרגנסית נדחקים לנשירה סמוייה במערכת החינוך.

נגישות למשאבים בית-ספריים: נגישות שווה למשאבים מהווה השפעה מכרעת על האקלים החינוכי של תלמידות ותלמידים בכלל ושל תלמידים על הקשת הטרגנסית בפרט (Kosciw et al. 2021). בהתאם, מעוגן בחוק איסור אפלייה במוסדות חינוך בישראל על רקע זהות מגדרית (כנסת ישראל 2014). אף על פי כן, רוב מכריע של התלמידים (68%) דיווחו כי בית הספר איננו מאפשר להם להשתתף לפי זהותם המגדרית בשיעורים ופעילויות המופרדים מגדרית, למשל בשיעורי ספורט. שיעור גבוה אף יותר (75%) דיווחו כי בית הספר איננו מאפשר להם להשתמש לפי זהותם המגדרית בחללים המופרדים מגדרית, למשל בתאי שירותים ובחדרי לינה בטיולים.

עולה כי תלמידים על הקשת הטרגנסית שדיווחו על נגישות למשאבים בבתי הספר שלהם - כמו השתתפות בשיעורים, שימוש בחללים, כיבוד שם ולשון פנייה או לבוש לפי זהות מגדר - נטו באופן גורף פחות להיעדר משיעורים וימי לימוד מאשר תלמידים ללא נגישות למשאבים אלו (תרשים 4). כמו-כן, תלמידים שדיווחו על נגישות למשאבים חינוכיים אלו גם הביעו תחושת שייכות בית-ספרית גבוהה יותר (תרשים 5).

בתי ספר ממלכתיים לכיתות גבוהות ולאו המצויים בערים גדולות שמשוייכות לאשכול חברתי-כלכלי גבוה - מאופיינים בנגישות רבה יותר למשאבים בית ספריים עבור תלמידים על הקשת

הטרגנסיות, מאשר בתי ספר לכיתות נמוכות ולא מוסדות חינוך דתי ולא המצויים בפריפריה. כך לדוגמה, נמצאו פערים משמעותיים בנגישות למשאבים בית-ספריים בהשוואה בין סוגי בתי ספר שונים (תרשים 6). שיעור המשיבים הלומדים בבית-ספר רב-שנתי ותיכון שדיווחו כי הוא מאפשר להם פנייה בלשון ובשם התואמים לזהותם המגדרית (56%, 56%); גבוה יותר מאשר בעממי (40%) ובחטיבת ביניים (33%). כך גם שיעור המדווחים על נגישות לאותו משאב הלומדים בבית ספר "אחר" - כמו דמוקרטי או אמנויות (63%) גבוה יותר מאשר הלומדים בישיבה/אולפנה (0%). גם בהשוואה בין איזורים גיאוגרפיים שונים בארץ נמצאו פערים משמעותיים בנגישות למשאבים בית-ספריים עבור תלמידים על הקשת הטרגנסית (תרשים 7). למשל שיעור המשיבים מחיפה ומתל-אביב שדיווחו כי בית הספר שלהם מאפשר להם להתלבש לפי זהותם המגדרית (72%-ו-69% בהתאמה); גבוה מאשר בירושלים (52%) וביהודה ושומרון (25%). בנוסף, עולה כי בעוד אזור המרכז נתפס לרוב כסביבה ליברלית ומאפשרת, בכל הנוגע לנגישות למשאבים חיוניים עבור תלמידים על הקשת הטרגנסית הוא מתאפיין בנגישות נמוכה יחסית לממוצע (ציון משוכלל 35% לעומת ציון ארצי 43%).

יציאה מהארון: תלמידים על הקשת הטרגנסית נוטים להרגיש יותר בנוח עם זהותם המגדרית מול המשפחה מאשר מול הצוות החינוכי. לדוגמה, יותר משיבים דיווחו שהינם מחוץ לארון מול אחד ההורים (44%) או אחים ואחיות (37%) מאשר מול מורה (17%), יועצת (15%), מנהלת (6%) או רב בית הספר (3%) (תרשים 8). בקרב התלמידים שיצאו מהארון, הגיל הממוצע עומד על 13 (1.3 סטיית תקן). הגיל הממוצע של יציאה מהארון של תלמידים על הקשת הטרגנסית נמוך מאשר של תלמידים הומואים, לסביות וביסקסואלים. יות סיסג'נדרים (בגיל 14 בקירוב). נתונים אלו מצביעים על מגמה גוברת בה ילדים ונוער על הקשת הטרגנסית נוטים לצאת מהארון בגיל צעיר יותר מבעבר, בהתאם לממצאים שעולים במדינות מערביות (Herman et al. 2022). בעוד שרבים מהמשיבים יצאו מהארון בפני חברים וחברות (56%), רק מעט יצאו מהארון בפני כלל התלמידים (19%) או בפני כלל המורים בבית הספר (11%). שיעור נמוך ציינו כי הם מרגישים נוח מאוד לדבר על הנושא של זהות וביטוי מגדר עם יועצת (11%) עם מורה (9%) ועם מנהלת בית הספר (3%). תלמידים שדיווחו שיש להם מורה שמסדרת פתיחות לדבר על הנושא בבית הספר נטו גם פחות להיעדר משיעורים ומימי לימוד מאשר תלמידים שדיווחו שאין להם מורה כזה.

סוכנות שינוי: המחקר בחן את תפיסתם העצמית של תלמידים על הקשת הטרגנסית כסוכנים פוטנציאליים של שינוי האקלים החינוכי. תלמידים יכולים לעשות פעילויות שונות כדי לשפר את האקלים הבית ספרי ובפרט בנושאי זהות, ביטוי מגדר ונטייה מינית. רוב המשיבים (83%) דיווחו על פעילות שלהם לטובת שיפור בית הספר (תרשים 9). מחציתם (51%) אף העידו על פעילות תדירה שכזו. הגישה הנפוצה ביותר שעליה דיווחו היא שיחה עם חברים על דרכים לצמצום הערות להט"ב/פוביות (44%). גישות נפוצות אחרות כוללות שיחה עם מורים על דרכים לצמצום הערות להט"ב/פוביות ושיתוף פעולה עם תלמידים נוספים. תלמידים על הקשת הטרגנסית נטו לבטא רמת

סוכנות שינוי מעט גבוהה יותר בהשוואה לתלמידים הומואים, לסביות וביסקסואלים סיסג'נדרים (ציון משוכלל 49% מול 42%). שיעור המשיבים שביטאו רמת סוכנות שינוי גבוהה היה גדול יותר בקרב תלמידים על הקשת הטרגנסית שציינו כי למדו בכיתה משהו חיובי על הקהילה הגאה (ציון משוכלל 60.6% מול 42.9%). רמת סוכנות שינוי גבוהה יותר נמצאה גם בקרב מי שדיווחו על נגישות למשאבים בבתי הספר שלהם כמו השתתפות בשיעורים, שימוש בחללים, כיבוד שם ולשון פנייה או לבוש לפי זהות מגדר (44% מול 38.5%, 44.9% מול 38.7%, 43.5% מול 36.5% ו-42.5% מול 38.1% בהתאם). בנוסף, גם בקרב הפעילים באיגי נמצאה רמת סוכנות שינוי גבוהה יותר מאשר בקרב משיבים שאינם חניכים בארגון הנוער (49% מול 41%).

סיכום

עבור ילדים ונוער אקלים חינוכי מיטבי בעל חשיבות ראשונה במעלה, בעודם מתמודדים עם גיבוש זהותם המגדרית ועיצוב תפיסתם העצמית, בד בבד עם תפיסת החברה שבה הם חיים ותחושת השייכות שלהם אליה (ארהרד 2009 אצל ידיד ושות' 2016). אקלים בית ספרי מיטבי בהקשר זהות וביטוי מגדר מספק לתלמידים על הקשת הטרגנסית "מראות" שמתקפות באופן חיובי זהות והכרה עצמית, ובה בעת לכלל התלמידים "חלונות" למגוון ביטויים ואורחות חיים שמאפשרות סביבה חינוכית מגוונת, רב-תרבותית וסולידרית (Style 1988; Ouellett 1996; Flores 2012). במילים אחרות, גם תלמידות ותלמידים שאינם על הקשת הטרגנסית נתרמים מאקלים חיובי ביחס לגיוון מגדרי. שכן גם ילדים ונוער סיסג'נדרים מתמודדים עם לחצים חברתיים והתמודדויות מול סוגיות של מגדר ומיניות, בין היתר בשל חשיפה מתמשכת לייצוגים אחידים למדי של גוף, נראות והתנהגות וכן טיפוח אידיאלים של יופי, אושר והצלחה בלתי-אפשריים.

תלמידים על הקשת הטרגנסית, בהיותם קבוצה רגישה ביחס לסוגיות של זהות וביטוי מגדר, מציעים למערכת החינוך אפשרות ללמוד ולשפר את האקלים החינוכי בבתי ספר בישראל לרווחת כלל התלמידות והתלמידים. רגישות התלמידים על הרצף הטרגנטי, כפי שיודגש בהמשך, איננה מתבטאת רק בפונטציאל גבוה לפגיעות אלא גם בפוטנציאל גבוה למנהיגות ושינוי חיובי. על רקע המגמה הכללית של ירידה בגיל הממוצע של יציאה מהארון בארץ (פזמוני-לוי, רוגל וסנוף-פילפול 2022) ובפרט בגיל הממוצע של תלמידים על הקשת הטרגנסית, ישנו הכרח ללמוד לעומק את תמונת המצב הנוכחית בבתי הספר על מנת להטיבה בצורה משמעותית ובהקדם האפשרי.

ממצאי המחקר מלמדים כי האקלים הבית ספרי בישראל של תלמידים על הקשת הטרגנסית מאופיין ברמות גבוהות במיוחד של אלימות ובהעדר נגישות שווה למשאבים חינויים. ממצאים אלו מצביעים על פגיעה באקלים הלימודי המיטבי, בזכות לחינוך ובזכות למוגנות. כך למשל, בקרב תלמידים הללו שיעור החשיפה לאלימות קשה גבוה פי שניים ושיעור החשיפה להטרדה או תקיפה מינית גבוה פי שלוש. חשיפה לאלימות משפיעה על תחושת חוסר ביטחון אישי, על היעדר תחושת שייכות בית ספרית ומובילה להיעדרויות של התלמידים משיעורים וימי לימוד. במילים אחרות, בהיעדר נקיטת צעדים משמעותיים, האקלים החינוכי הנוכחי דוחק תלמידים רבים על הקשת

הטרנסית לנשירה סמויה. מורות ומורים לרוב אינם מגיבים למשמע הערות מגדריות פוגעניות בנוכחותם. ניכר כי אין מודעות מספקת בקרב צוותי חינוך שהערות אלו הן ביטוי של הטרדה, קרי אלימות שיש למגר מבתי הספר. לכן יש צורך בהגדרת מדיניות ברורה המלווה בהכשרה פדגוגית תואמת. בנוסף, עולה כי תלמידים א-בינאריים או שמתלבטים בזהותם המגדרית חשופים אף יותר לאלימות, זאת ככל הנראה בשל הבנה שטחית מצד מערכת החינוך של גווי הקשת הטרנסית, הצרכים והמענים השונים להם.

לעומת ההשפעה השלילית של חשיפה לאלימות, נגישות שווה למשאבים בית ספריים מהווה גורם חיובי על האקלים החינוכי של תלמידים על הקשת הטרנסית. נגישות למשאבים - כגון השתתפות בשיעורים, שימוש בחללים כמו שירותים וחדרי לינה, כיבוד שם ולשון פנייה או לבוש לפי זהות מגדר - מעודדת נוכחות ושייכות בית ספרית. במובן זה מדובר במשאבים חינויים לאקלים חינוכי מיטבי של התלמידים. אולם, הנגישות למשאבים הללו איננה אחידה כיום במערכת החינוך, ישנם פערים משמעותיים בין אזורים גיאוגרפיים ובין סוגי בתי ספר. באיזורי פריפריה מחוץ לערים כמו תל-אביב וחيفا, אך גם באיזור המרכז שלעיתים נתפס כסביבה מכילה דיה, ישנה נגישות פחותה. בישיבות או אולפנות אין כמעט בכלל נגישות למשאבים חינויים אלו בהשוואה לבתי ספר "יחודיים" כמו דמוקרטי או אמנויות. כך גם בתי ספר עבור שכבות גיל צעירות מספקים פחות נגישות למשאבים עבור תלמידים על הקשת הטרנסית מאשר תיכונים. החשיבות והדחיפות של הנגשת משאבים הללו בבתי ספר יסודיים וחטיבות ביניים מודגשת לאור המגמה שתוארה לעיל ביחס לירידה בגיל הממוצע של יציאה מהארון בקרב תלמידים על הקשת הטרנסית.

תלמידים על הקשת הטרנסית מהווים קבוצת התייחסות ייחודית לא רק בשל חשיפה גבוהה במיוחד לאלימות ואפליה בנגישות שווה למשאבים בית ספריים חינויים - אלא גם בשל רמת סוכנות שניו גבוהה. הם מציעים לסגל חינוכי כלים לצמצם אלימות וכן משתפים פעולה עם תלמידים נוספים כדי לשפר את בית הספר. במקום לשמר את ההתייחסות לקבוצה זו כגורם שולי וסביל במערכת החינוך, ראוי למצות את פוטנציאל הידע והפעולה שבחזקתה. באמצעות תשומת לב, דיאלוג והעצמה חינוכיים - ניתן לשפר האקלים החינוכי בבתי הספר בישראל, לרווחת כלל התלמידות והתלמידים.

המלצות למשרד החינוך

א. הוצאת חוזרי מנכ"ל הכוללים: (1) עמדת משרד החינוך בנושא זהות, ביטוי מגדר ונטייה מינית והקשרם למערכת החינוך, דגש ייחודי על היישום בכיתות נמוכות כמו חטיבות ביניים ויסודי; (2) הוראות קונקרטריות בנוגע להתמודדות עם אלימות על רקע זהות, ביטוי מגדר ונטייה מינית ובפרט הטרדה מגדרית; (3) הנחיות בדבר הכללת תכנים אלו בתוכניות הלימודים; (4) הנחיות בדבר מדיניות בית ספרית המאפשרת נגישות שווה למשאבים ביחס לזהות, ביטוי מגדר ונטייה מינית; (5) חיוב הכשרת מורים ואנשי חינוך אחרים (מפקחים, מנהלים, רכזים פדגוגיים ויועצים חינוכיים) (6) איסור הפנייה לטיפול המרה. כל אלו יהיו הוראות מחייבות והנחיות אחידות על כלל בתי הספר

במערכת. העברת שיקול הדעת והאחריות לצוותים בנושאים מקצועיים אלו עלולה להותירם חשופים ללחץ מצד גורמים חיצוניים ללא גיבוי ואף לפגוע בזכויות מוגנות בחוק של תלמידים ותלמידות.

ב. הכשרת סטודנטים וסטודנטיות להוראה בנושאים הקשורים לזהות, ביטוי מגדרי ונטייה מינית, והדרכים להתמודד עם קשיים ואלימות על רקע זהויות אלו בקרב תלמידים.

ג. מתן דגש במחקרים מערכתיים ביוזמת משרד החינוך לנושאים הקשורים לקהילה הגאה, ובעיקר למניעת אלימות ונשירה על רקע זהות, ביטוי מגדרי ונטייה מינית.

ד. עבודה מול ארגוני מורים והורים להגברת המודעות בנושאי אלימות ונשירה על רקע זהות, ביטוי מגדרי ונטייה מינית, וחשיבה משותפת אודות דרכי פעולה בנושא.

ה. קידום דיאלוג פורה ומעצים עם תלמידות ותלמידים גאים ובפרט תלמידים על הקשת הטרגנסית, מבוסס על שיתוף-פעולה, מתוך הכרה בהיותם סוכני שינוי משמעותיים בשיפור האקלים הבית ספרי.

מקורות

- בן-רבי, ד., ברוך-קוברסקי ר., נבות, מ., וקונסטנטינוב ו. (2014). **הנשירה הסמויה בישראל: בחינה מחודשת של ניתוק בקרב תלמידי בתי ספר**. ירושלים: מאיירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל.
- ידיד, נ., רימון, י., וצימרמן, ש. (2011). **מדיניות משרד החינוך בנושא הלהט"ב: בין "קלפים פתוחים" לבין חוזר מנכ"ל כנגד הומופוביה**. מפגש 33, 211-221.
- וינגר, א. (2014). **נשירה סמויה וביקורים לא סדירים במערכת החינוך**. דו"ח מחקר. ירושלים: מרכז מחקר כנסת
- פזמוני-לוי א., רוגל, א., וסנוף-פילפול, א. (2022) **מחקר אקלים בית ספרי 2021: חוויות של תלמידות ותלמידים גאים בישראל**. תל אביב: מכון מגנוס הירשפלד, איג'י.
- פזמוני-לוי, א., קמה, ע., מנחם, מ., שילה, ג. ולביא, ש. (2005). **מבט ורוד 2004 – מצבם של הומואים ולסביות במערכת החינוך בישראל: דו"ח מחקר**. תל-אביב: ארגון נוער גאה.
- ראמ"ה. (2020). **ניטור רמת האלימות בבתי הספר לפי דיווחי תלמידים בשנת הלימודים תשע"ט סקר ניטור אלימות**. ירושלים: משרד החינוך.
- Flores, G. (2012). **Toward a More Inclusive Multicultural Education: Methods for Including LGBT Themes in K-12 Classrooms**. American Journal of Sexuality Education 7 (July): 187-197.
- Herman, J. L., Flores A. R., and O'Neill K. K. (2022). **How many adults and youth identify as transgender in the United States?** Los Angeles, CA: The Williams Institute, UCLA School of Law; 2022.
- Kosciw, J. G., Clark, C. M., Truong, N. L., & Zongrone, A. D. (2021). **Improving School Climate for Transgender and Nonbinary Youth** (Research Brief). New York: GLSEN.
- Ouellett, L. M. (1996). **Systemic Pathways for Social Transformation: School Change, Multicultural Organization Development, Multicultural Education, and LGBT Youth**. Journal of Gay, Lesbian, and Bisexual Identity 1 (October): 273-294.
- Style, E. (1988). **Curriculum as Window & Mirror**. Listening for All Voices: Gender Balancing the School Curriculum. Summit, NJ: Oak Knoll School.

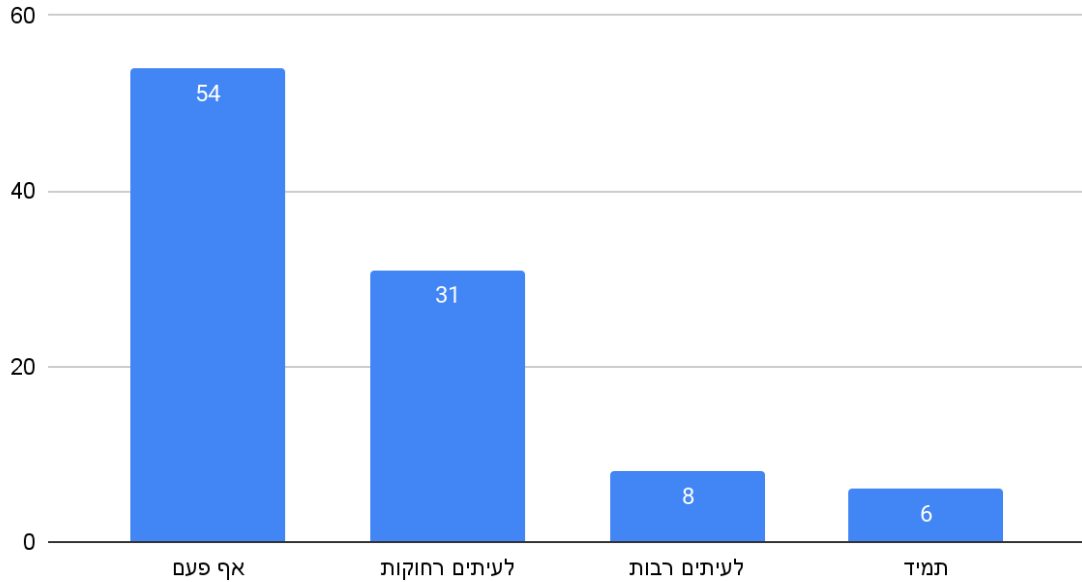

תרשים 1:

אחוז התלמידים המדווחים		היגדים ביחס לאירועי אלימות שהתרחשו בחודש האחרון
מדגם טרנס	מדגם כללי	
42	26	תלמיד קילל אותך בכוונה לפגוע בך
48	28	תלמיד לעג לך או העליב אותך או השפיל אותך במילים
11	5	תלמיד איים שיפגע בך בבית הספר או אחרי הלימודים
10	8	תלמיד תפס ודחף אותך במטרה לפגוע בך
9	8	קיבלת בעיטה או אגרוף מתלמיד שרצה לפגוע בך
5	4	תלמיד נתן לך מכות חזקות מאוד
4	2	היית מעורב במכות וכתוצאה מכך נפצעת והיית זקוק לטיפול רפואי
4	1	תלמיד איים עליך בסכין או באולר ואתה ראית את הסכין או האולר
3	1	תלמיד שחט ממך באימים כסף, אוכל או דברי ערך
14	3	תלמידים הטילו עליך חרם, קבוצת תלמידים לא רצתה לדבר איתך או לשחק איתך
7	3	תלמיד הפיץ תמונה שלך באינטרנט או בטלפון הסלולארי במטרה לפגוע בך
22	7	קיבלת מסרים מעליבים או פוגעים באינטרנט או בטלפון הסלולארי מתלמיד אחר
10	2	קיבלת אימים באינטרנט או בטלפון הסלולארי מתלמיד אחר
10	3	תלמיד או תלמידה ניסו לנשק אותך בניגוד לרצונך
13	5	תלמיד או תלמידה נגעו או ניסו לגעת בך בצורה מינית בניגוד לרצונך
36	9	תלמיד או תלמידה העירו כלפיך הערות מיניות שלא רצית בהם
5	2	תלמיד או תלמידה הורידו או ניסו להוריד לך חלק מהבגדים בלי שהסכמת
13	5	תלמיד או תלמידה נגעו או ניסו לגעת בך או לצבט אותך במקומות פרטיים בגוף בלי שהסכמת

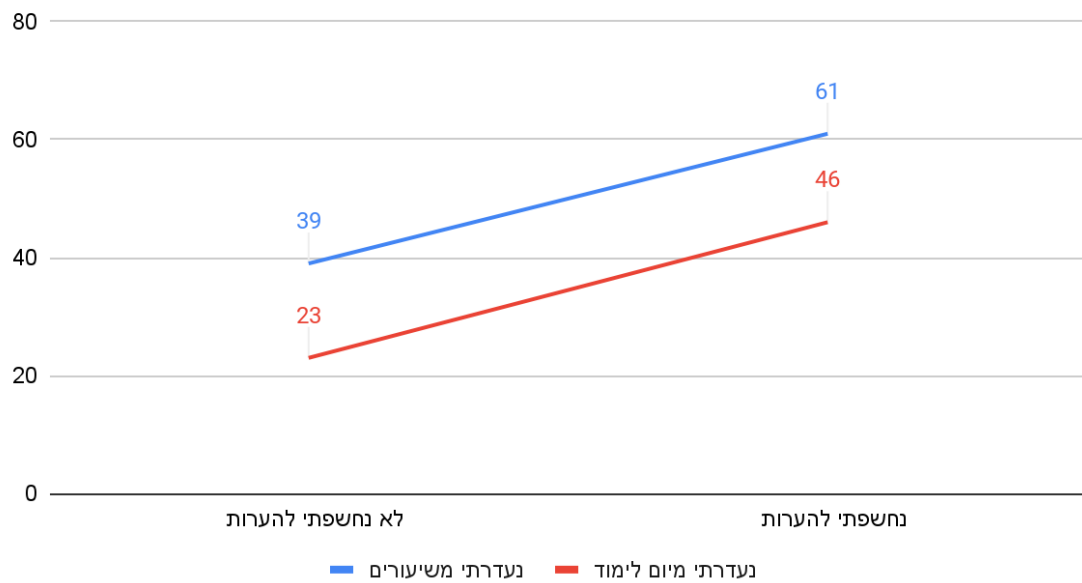
תרשים 2:

שכיחות תגובה של מורים להטרדה מגדרית של תלמידים

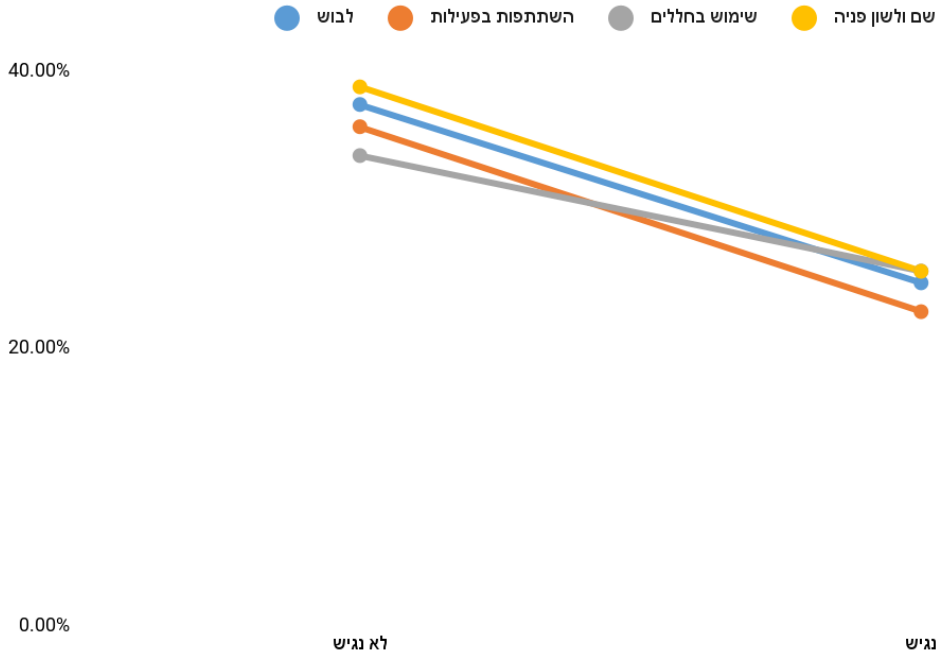
תרשים 3:

השפעה של חשיפה להטרדה מגדרית על היעדרות בשיעורים וימי לימוד

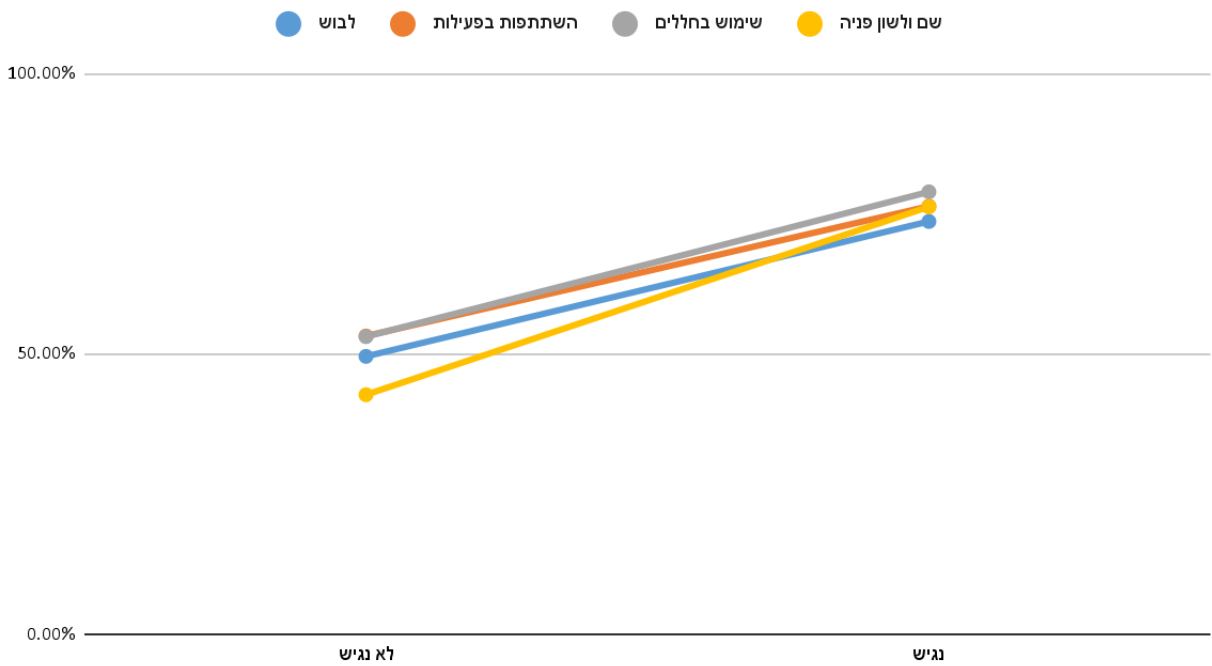
תרשים 4:

השפעה של נגישות למשאבים בית ספריים על היעדרות משיעורים

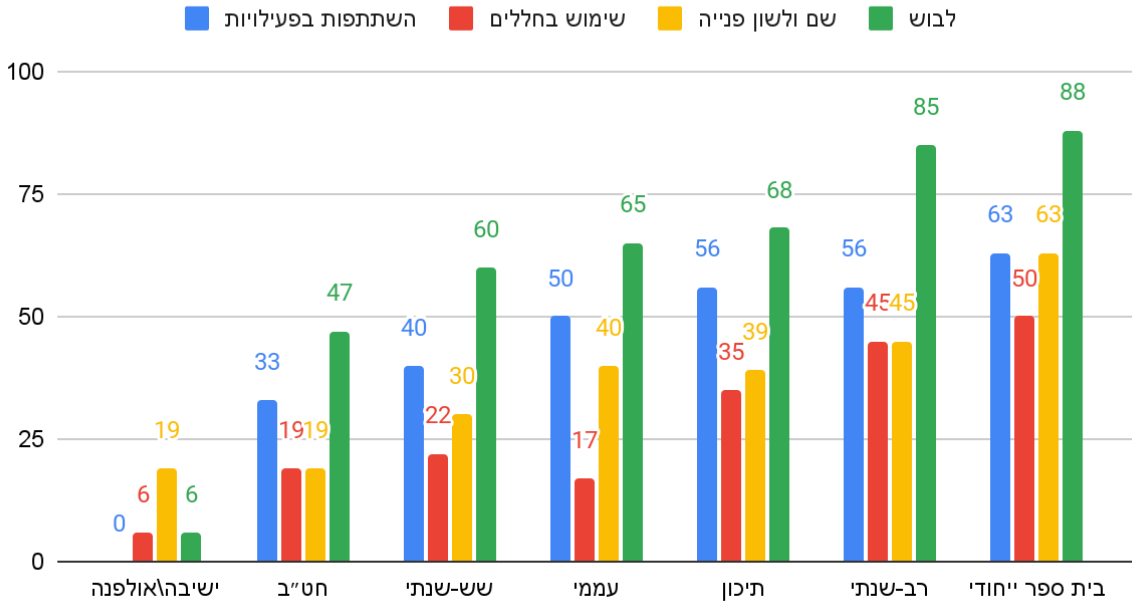
תרשים 5:

השפעה של נגישות למשאבים בית ספריים על תחושת שייכות

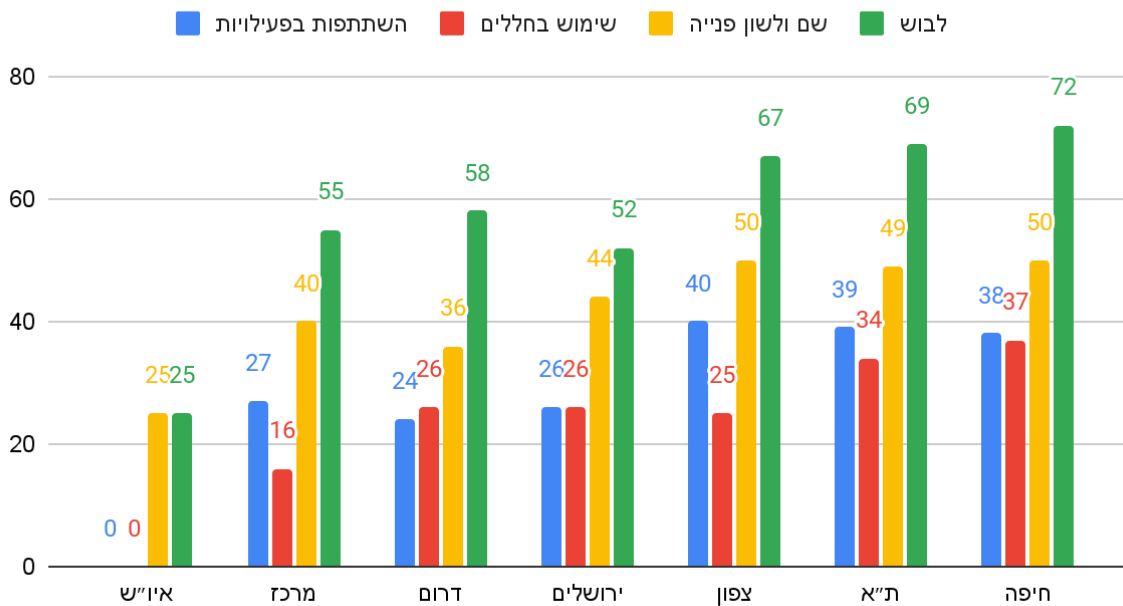
תרשים 6:

נגישות למשאבים בית-ספריים חיוניים לפי סוג בית ספר

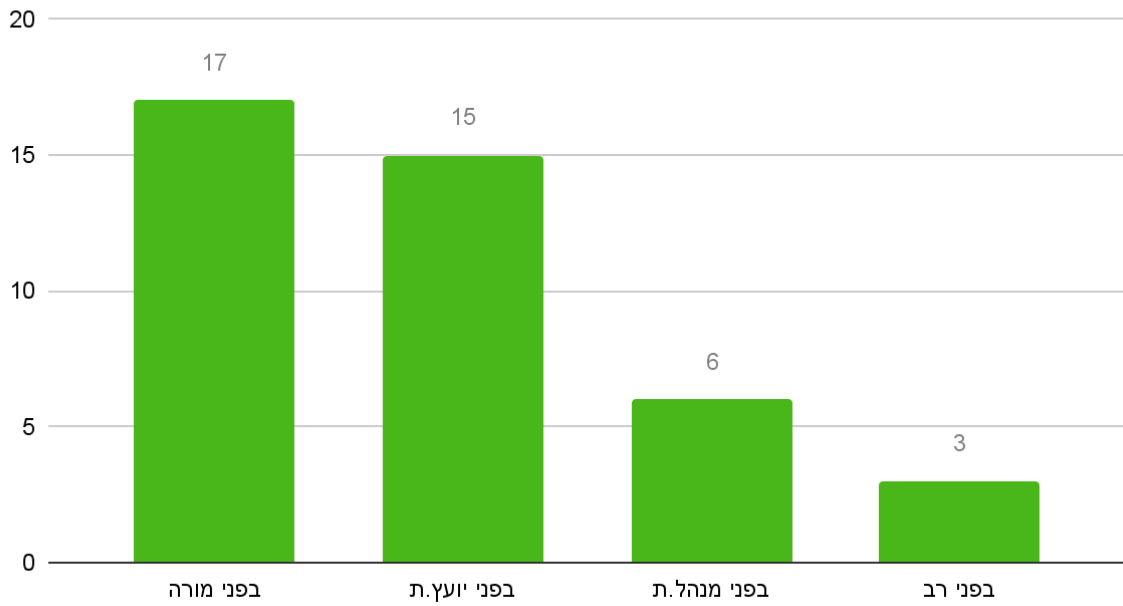
תרשים 7:

נגישות למשאבים בית-ספריים חיוניים לפי אזור גיאוגרפי

תרשים 8:

בפני מי תלמידים על הרצף הטרג'י מחוץ לארון

תרשים 9:

אחוז התלמידים על הקשת הטרג'ית המדווחים על פעילות תדירה	היגד המבטא סוכנות שינוי של תלמידים בבית הספר
44	אני משוחח/ת עם חברים על דרכים לצמצום הערות להט"ב בפוביות בבית הספר
15	אני משוחח/ת עם מורים על דרכים לצמצום הערות להט"ב בפוביות בבית הספר
25	אני משתף/ת פעולה עם תלמידים כדי לשפר את בית הספר
7	אני מציע/ה למורים ולהנהלה להזמין ארגונים מקהילת הלהט"ב לבית הספר
9	אני מציע/ה למורים תכנים שעוסקים בקהילת הלהט"ב
6	אני יוזם/ת אירועים בנושאים הקשורים לקהילת הלהט"ב
9	פעילות אחרת